बुक-पोस्ट प्रकाशित सामग्री

③
④

गुरुकुल पत्रिका । प्रहलाद । आर्य भट्ट

①

वाक्य॥
२

प्राप्नोति सुखमत्यन्तमनन्दः इत्यादौ नलट्‌ वर्तमानविवक्षेति मिश्राः ॥ व
र्तमानार्थकलट्‌ प्रत्ययांतत्वेनैतस्या लोकस्य तत्त्वा [illegible] मीप्यार्थकलट्‌
प्रत्ययांतत्वेनेति केचित्कोद्धारे मधुसूदनठक्कुराः अत्रेनेपायकाः नि:
ञिपस्यापि वाक्यस्य सत्वात्‌ त्रिविधं वाक्यं तथाहि सुबंतसमूहः [illegible]ति
ङंतसमूहः सुबंततिङंतसमूहश्च यथात्रयः कालाः पचतिनव
ति चैत्रः पचति इत्यादौ एकवाक्यतालेकमुख्यविशेष्यकबोधकत्वे
न पश्य मृगो धावती त्यादावपि तस्यादतेः तथाहि धावनकर्तृकम
कर्मक दर्शनाश्रयत्वं इत्यन्वयबोधात्‌ वाक्यार्थस्यात्रैकमेतासंसर्गो
ण दर्शनक्रियायां भानात्‌ वाक्यस्य चार्थवत्वाभावेन अप्राप्तिपदि

जनक६

प२

राम
२

व्यवसाय प्रबन्धक
गुरुकुल काँगड़ी विश्वविद्यालय
हरिद्वार

एकवाक्ये ऽ तिङ् ता स्वरांतिङ् तोनिहन्यते
इति सूत्रार्थः ५

पापां च मत्वा लट् शतृशानचावप्रथमासमानाधिकरणे इत्यनुशासनात् लटः
शत्रादेशे धावंतं मृगं पश्येत्येवं स्यात् यथा च पश्य मृगो धावतीति वाक्ये स्व
रापत्तेः तस्मिन्नध्याहारे वाक्यभेदो गौरवं च न च वाक्यभेदे सतीति विरह
इति वाच्यम् तथा सति तिङ्तिङ् इति सूत्रे अतिङ इत्यस्य व्यावर्त्यो
भावेन वैयर्थ्यापत्तेः निघातस्वरस्यैकवाक्यताधीनत्वात् एकवाक्य
ताभावे तदनुपपत्तेः न च हरेर्दशावतारा इत्यत्र कास्मिंश्चिदध्याहार्ये
भवंतीत्येव हि परंतु पश्य मृगो धावतीत्यत्र लट् वर्त्तमानत्वात्पः ॥
अविवक्षितत्वात् वर्त्तमानसामीप्ये वा लट् सामीप्यं च भूतभविष्य
रूपं अत एव जपति क्रमस्य दशावतारा इति मुकुंदः वारि दत्त्वपि
पथापथ्यनादृत्य पजतेत्यादे र्गो कल्प ज्योतिर्विवक्षा वासनेनहंतव्य इ
त्यादे तु तथा विवक्षा वासनेन जातिवान् पुरुषः स्त्री वा एको अनेको वा न हंतव्य इ

निपातस्य
सन्मानवाक्ये
निघातयुष्मा
दस्मदादेशाः
वक्तव्याः इति
स्मरणात् ५

त्याशयात् २

वाक्य ३

भवति नामार्थधात्वर्थयोरभेदातिरिक्तसंबंधेन साक्षादन्वयबोधस्यानुत्पन्नत्वात् अन्यथा तंडुलः पचतीत्यादेरपिसाधुत्वापत्तेः॥ नचतत्रधावनविशिष्टमृगस्यैवाख्यार्थत्वेन नामार्थाभावान्नदोष इति वाच्यम् तथासति मृगपदोत्तरप्रथमापिनस्यात् तस्याःप्रातिपदिकार्थत्वात् किंच मृगकर्तृकोत्कट धावनस्यदृष्टिक्रियाकर्मत्वेनविवक्षायांस्थले एवमपुरुषस्यपश्यमृगोधावतीत्यस्यैकवाक्यतैव फणिसंमता तच्चानुपपन्नमेव भणिसंमतिस्तु हेलाराजेनस्पष्टीकृता तथाहि सुबंतंहिपथ्यानेकं सुबंतस्यविशेषणं तथातिङंतमप्याहुस्तिङंतस्याविशेषणं इत्युक्तो तेनधावनक्रिया

नामार्थधात्वर्थयोरभेदेनान्वयः इति नियमभंगः स्यादितिना तिङंतकर्मप चतीत्यादेर

तस्य

३

कत्वान्नद्वितीयाद्यापत्तिः नचवाक्यभेदप्रसंगः किंच नहिक्रिया
विनिर्मुक्तंवाक्यमस्तीतिभाष्यिनो ... रणो भारविजंभणं भणातैव॥ २२
तथाहि त्रयकालाहत्यादावेव क्रियाविनिर्मुक्तवाक्यस्यसर्वजनीन
त्वात् नह्यत्रकापिक्रिया अध्याहर्तुं शक्या अपिच क्रियाया
विशेष्यत्वे प्रयाति पुरुषस्तस्य चरणावभिवादये इत्यादौ तच्छब्दे
नपुरुषस्यपरामर्शोनस्यात् तस्य विशेषणत्वेनोपस्थितत्वात् अ
न्यथा दृश्यते राजमातंगास्तस्येवामीलितुरंगमा इत्यादेरपि साधुत्वा
पत्तेः इत्याद्यनल्पंजल्पंतिस्म अत्रेदं भावयामः परस्परमाकांक्षा
वतीष्वत्रतादृशमर्गस्पर्शेनक्रियायां कर्मतासंसर्गेणान्वयोनसं